

RAAD VOOR DE JOURNALISTIEK

jaarsverslag 2023

INHOUDSTAFEL

■ VOORWOORD	5
■ 2023 IN CIJFERS EN TABELLEN	7
■ CODE	17
■ INTERNATIONAAL	19
■ UITSPRAKEN	22
■ NIEUWE LEDEN – NIEUWE SECRETARIS-GENERAAL/OMBUDSMAN	36
■ SAMENSTELLING VAN DE RAAD VOOR DE JOURNALISTIEK	37

Foto cover: © Belgamag / Een van de achttien beklaagden komt aan bij het gerechtsgebouw in Antwerpen voor het Reuzegomproces over de dood van Sanda Dia (Antwerpen – 13/03/2023)

Druk: artoos group, Kampenhout

© Photo News / Uitvaartplechtigheid van Al-Quds journalist Jaber Abu Hadrus die om het leven kwam bij Israëlische aanvallen op het vluchtelingenkamp Nuseirat (Deir al-Balah, Gaza – 30/12/2023)

Afgezien van zijn normale werking tekende de Raad voor de Journalistiek in december 2023 voor de organisatie in Antwerpen van de jaarlijkse conferentie van de Alliance of Independent Press Councils of Europe (AIPCE). De samenwerking van, hoofdzakelijk, Europese persraden gaat ons nauw aan het hart. AIPCE wil waken over de vrijheid van media om hun ding te doen en komt op voor een ethische journalistiek door middel van een systeem van zelfregulering.

In die alliantie ontstond naar aanleiding van de oorlog in Oekraïne onenigheid over de vraag of de Russische persraad nog een plaats had in de organisatie. Een groep vond dat Rusland na de agressie tegen Oekraïne zonder meer moest worden uitgesloten omdat de persraad er toch niet meer onafhankelijk kan werken. Anderen waren van mening dat het zinvol was om het contact met welwillende mensen in Rusland niet te verliezen.

Er zijn meer landen in Europa waar de pers ook niet bepaald vrij is. Denk, bijvoorbeeld, aan Hongarije. De samenwerking met de Hongaarse persraad wordt in de schoot van AIPCE zeer gewaardeerd. Uiteindelijk zetten de Russen een stap opzij en sloot AIPCE na een soms moeizaam verlopen bemiddeling in Antwerpen de rangen. Secretaris-generaal Pieter Knapen speelde in dat proces een rol van betekenis. Hij vertelt er verderop in dit jaarverslag meer over.

Het was in Antwerpen ook duidelijk dat het gebruik van artificiële intelligentie door media de geesten bekommert. De Raad voor de Journalistiek schreef een jaar geleden al een richtlijn over het gebruik van AI op de werkvloer. De belangrijkste woorden daarin zijn transparantie en redactionele verantwoordelijkheid. Dat zijn ook de woorden die op de conferentie het vaakst werden gehoord.

Artificiële intelligentie buiten de deur houden, is niet mogelijk. Het is ook niet wenselijk. Het is een instrument dat media in de toekomst zal bepalen. Alleen moet de mediaconsument weten als wat hij hoort, ziet of leest door tussenkomst van AI is gemaakt. In dit bijzondere jaar met verkiezingen in, onder meer, de Verenigde Staten en Europa zal blijken hoe belangrijk dat is voor een ethische journalistiek.

De Raad staat ondertussen ook zelf voor een keerpunt. Secretaris-generaal en ombudsman Pieter Knapen gaat midden dit jaar met pensioen. Hij zal de Raad goed tien jaar hebben gedragen. Samen met Pieter stopt overigens ook secretaresse Viviane De Cock – haar werk in de schaduw kan niet genoeg worden geprezen. Pieter wordt opgevolgd door Sofie Demeyer. Ze maakt de overstap na een lange carrière bij de VRT en een korte switch naar de wereld van het woordvoerderschap.

Eind januari 2024 overleed met Flip Voets helaas onze eerste secretaris-generaal en ombudsman. Zijn verdiensten voor de Raad voor de Journalistiek zijn groot. Hij zette de organisatie op de sporen, terwijl onder zijn leiding de Code werd geschreven die de journalistiek in Vlaanderen een spiegel voorhoudt. Flip bleef na zijn pensioen en tot zijn dood ook lid van de Raad. Het is de bedoeling dat Pieter die rol na zijn pensioen overneemt en zijn ervaring op die manier op zijn beurt verder ten dienste stelt van de organisatie. Zo blijft de continuïteit verzekerd.

Hubert Van Humbeek, voorzitter

**Hubert
Van Humbeek**
Voorzitter

Foto:
Belgalmage /
Hubert Van
Humbeek

© Belgamag / Journalisten interviewen premier De Croo en eerste minister Nikolai Denkov van Bulgarije tijdens een Europese top in Brussel (Brussel – 15/12/2023)

De Raad voor de Journalistiek houdt zich bezig met de naleving van de journalistieke beroepsethiek en behandelt klachten daaromtrent op basis van zijn Code. De klachten die de Raad ontvangt geven een idee van de gevoeligheden bij het publiek, zonder dat ze daarom ook gegrond zouden zijn op die punten.

Pieter Knapen
Secretaris-
generaal en
ombudsman

Nieuwe klachten

Aantal nieuwe klachten

De Raad voor de Journalistiek heeft in 2023 70 klachten ontvangen. Dat zijn er vijf minder dan het jaar voordien, maar veertien meer dan het gemiddelde van 56 over de afgelopen 21 jaar. 52 klachten kwamen van particulieren, 16 van organisaties, twee klachten werden ingediend door een particuliere persoon en een organisatie samen.

In drie gevallen werd de klacht ingediend door een organisatie vanuit een algemeen belang, zonder dat de organisatie zelf het voorwerp uitmaakte van de berichtgeving. Die mogelijkheid werd in 2022 expliciet opgenomen in het werkingsreglement.

Tabel 1

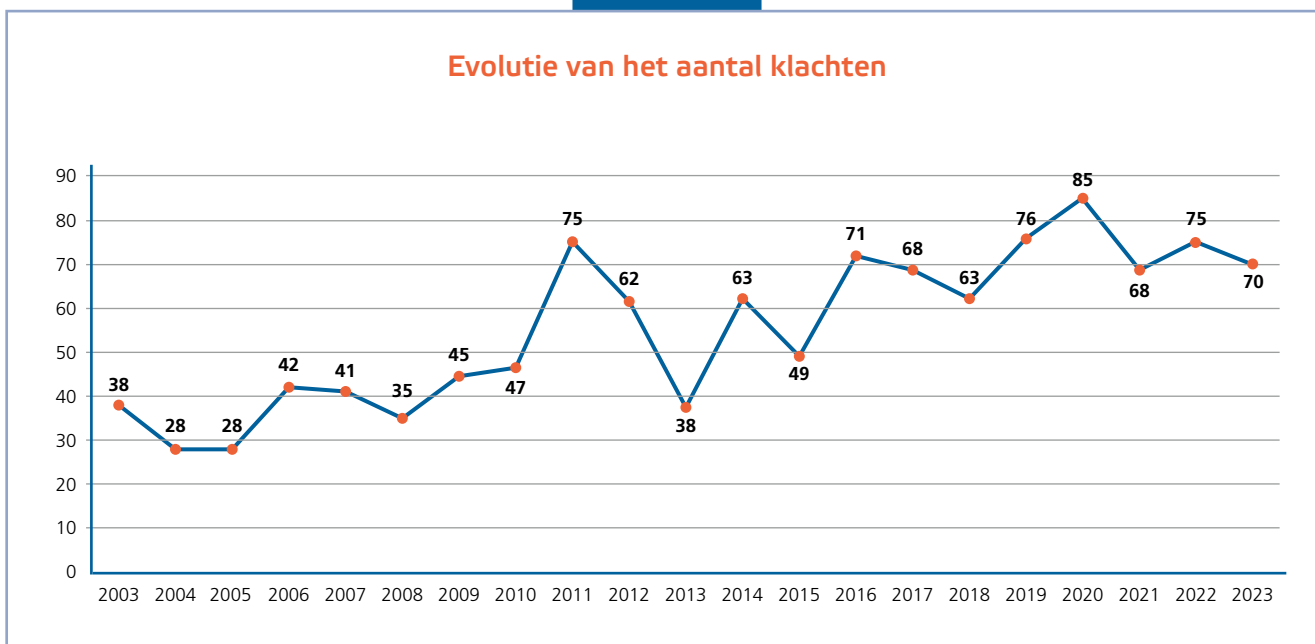

Foto:
Belgimage /
Pieter Knapen

Toch meer dan 70 klachten?

De 70 klachten waarvan hierboven sprake zijn de klachten die op de agenda van de Raad voor de Journalistiek komen. Er komen meer klachten binnen, of tenminste mails die de indieners als een klacht omschrijven, maar die om diverse redenen niet in aanmerking komen voor verdere behandeling. Als dat het geval is, brengt de ombudsman de betrokkene op de hoogte. Als die dit antwoord niet aanvaardt of blijft aandringen, agendeert de ombudsman de klacht op de vergadering van de Raad voor de Journalistiek met het oog op een formele beslissing over de ontvankelijkheid. Dat gebeurde in 2023 twee keer. Deze twee klachten worden in dit jaarverslag gerapporteerd als onontvankelijk.

In de andere gevallen zijn de klagers meestal niet goed op de hoogte van de opdracht en bevoegdheden van de Raad voor de Journalistiek of van het werkingsreglement en aanvaarden ze de toelichting van de ombudsman waarom hun klacht niet in aanmerking komt of onontvankelijk is. Deze klachten komen niet op de agenda van de Raad voor de Journalistiek. In 2023 waren er 74 zulke gevallen. Zij worden in dit jaarverslag gerapporteerd als vragen. Een kort overzicht.

In dertien gevallen betwistten de klagers redactionele keuzes van journalisten of redacties, maar daar komt de Raad principieel niet in tussen omdat dit een inbreuk zou betekenen op de redactionele vrijheid. Elf andere klachten bevatten algemene verwijten tegen media of de journalistiek in het algemeen, zonder enige verwijzing naar een artikel, reportage of journalistieke handeling. Nog eens elf klagers dienden hun klacht laattijdig in, meer dan twee maanden na publicatie of uitzending van het betwiste stuk.

In achttien gevallen beantwoordde de klacht niet aan de voorwaarden in het werkingsreglement over particulier of algemeen belang. Vijf klagers waren bij de Raad aan het verkeerde adres. De ombudsman verwees hen door naar andere instanties zoals de Vlaamse Regulator voor de Media, de Nederlandse Raad voor de Journalistiek of de Conseil de Déontologie Journalistique, en in drie gevallen ook naar mediaorganisaties wanneer klagers bijvoorbeeld een klacht hebben over hun abonnement. Twee klachten waren juridisch van aard en niet bestemd voor de Raad. Vier klachten gingen helemaal niet over journalistiek of media.

Ten slotte dienden vier personen een klacht in, maar trokken ze weer terug nog voor de ombudsman de kans had om de procedure op te starten. Drie klachten waren anoniem, zonder naam, adres of telefoonnummer, waardoor ze per definitie onontvankelijk zijn.

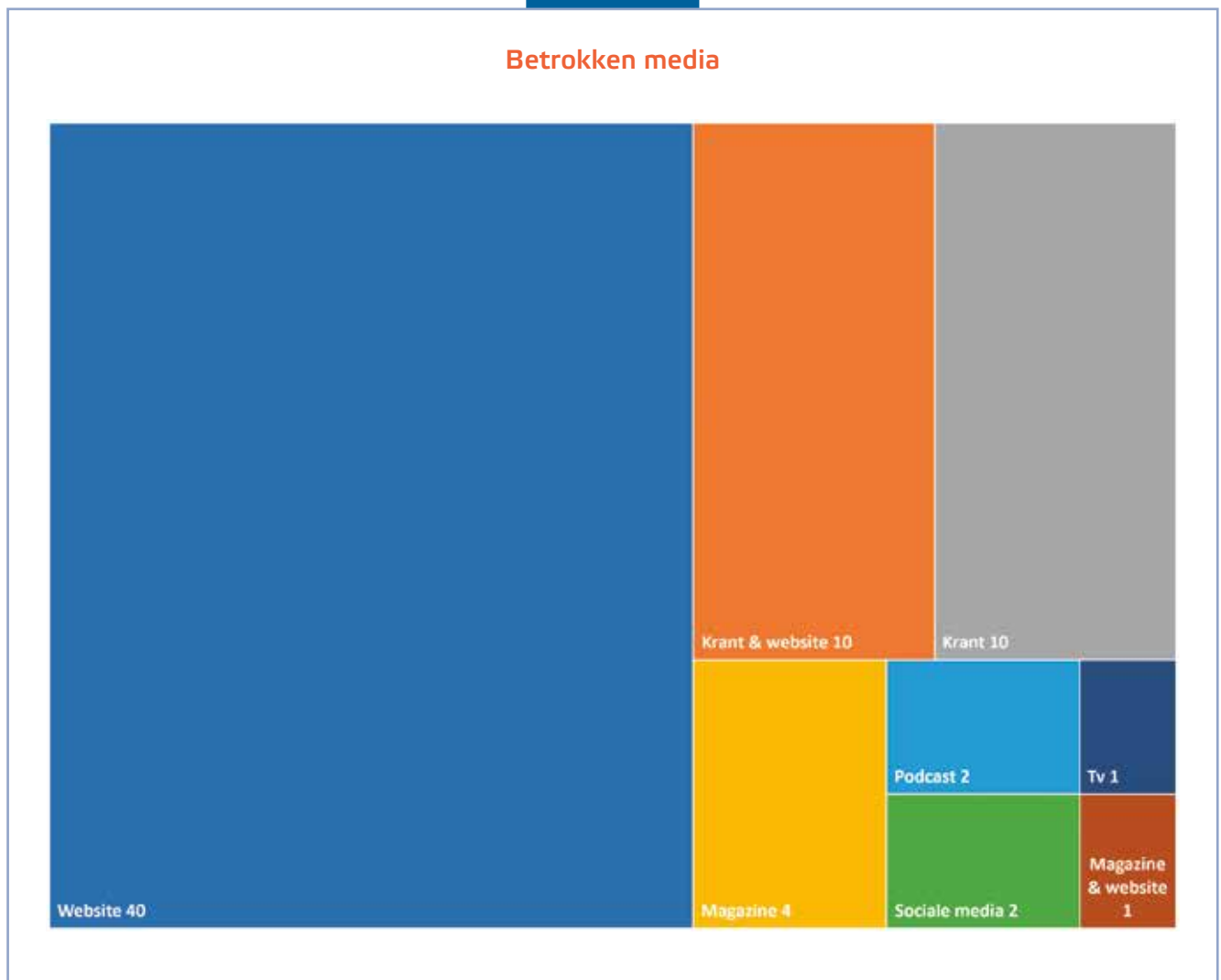
In totaal waren er in 2023 90 dossiers in behandeling: 70 nieuwe klachten en 20 dossiers die nog open stonden van het jaar voordien. Aan het eind van het jaar stonden er nog 28 dossiers open voor verdere behandeling in 2024. Op twee na dateerden die allemaal van de tweede jaarhelft. Er werd geen achterstand opgelopen in de behandeling van de dossiers.

Betrokken media

In 2023 waren 40 van de 70 klachten gericht tegen websites, tien tegen kranten en tien tegen de combinatie website/zusterkrant. Daarna volgen magazines, podcasts, sociale media, tv en een magazine in combinatie zijn website.

In de categorie websites gaat het in 34 van de 40 gevallen over sites die verbonden zijn aan een krant, magazine of televisieomroep, maar waarbij de klager enkel de site viseert en niet het zustermedium. In de zes andere gevallen gaat het om stand alone sites die geen band hebben met een ander medium.

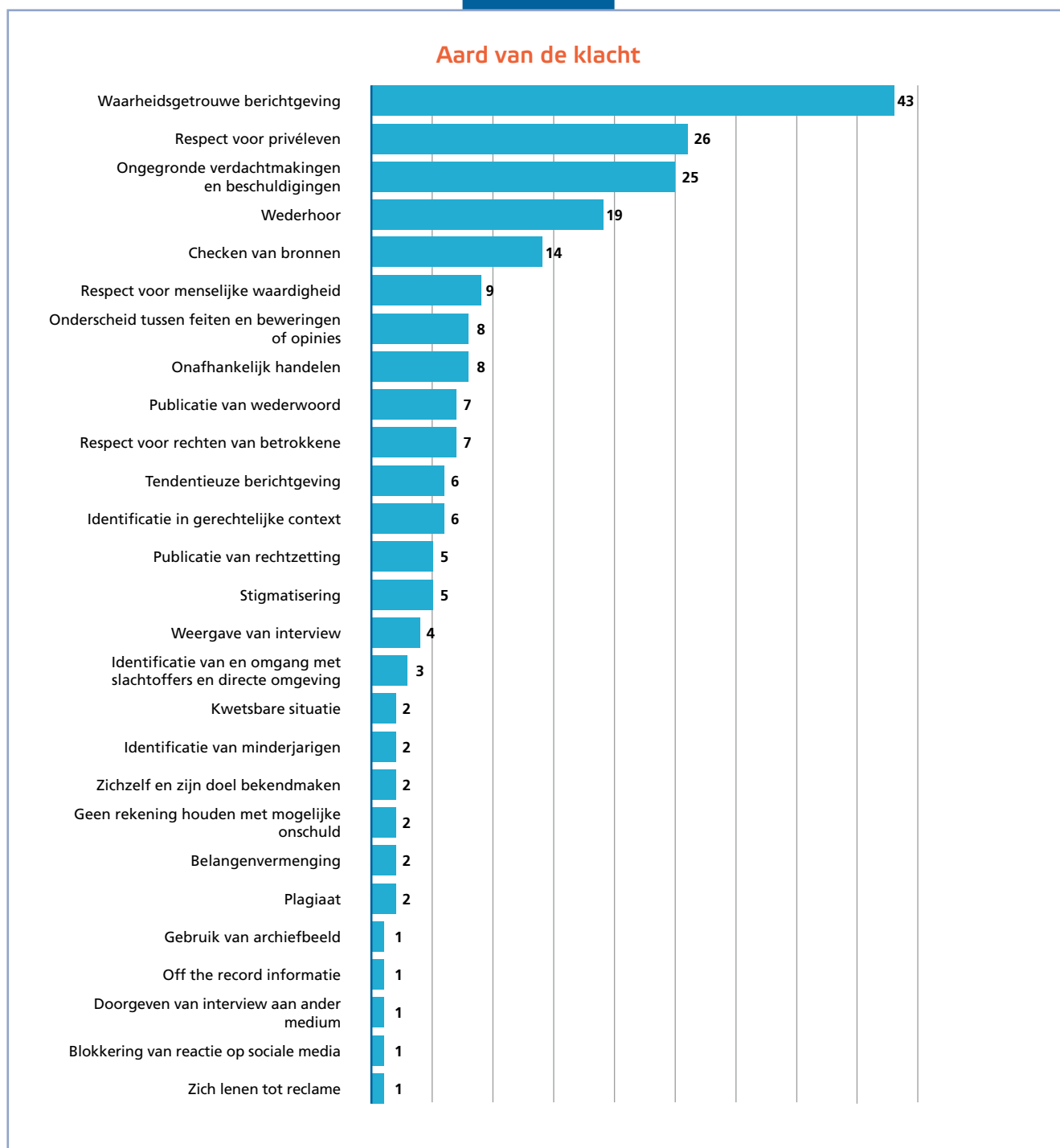
Tabel 2

Aard van de klachten

De aard van de klacht maakt duidelijk waaraan een klager aanstoot neemt. Vaak motiveren klagers hun klacht met meerdere argumenten. Op basis daarvan kent de ombudsman klachten bij ontvangst één of meerdere labels toe die verwijzen naar de principes uit de Code. Aangezien klagers meerdere argumenten kunnen inroepen, ligt de som van de aantallen in tabel 3 hoger dan 70.

Tabel 3

In vergelijking met voorgaande jaren blijft de top vier in 2023 ongewijzigd, met op de eerste plaats waarheidsgetrouwe berichtgeving en vervolgens respect voor het privéleven, het uiten van ongegronde verdachtmakingen en beschuldigingen en wederhoor. Op plaats vijf staat het natrekken van en kritisch omgaan met bronnen. Opgeteld met de nummer 1 duwt dat de bezwaren over waarheidsgetrouwheid nog hoger in de ranking.

De categorie ‘onafhankelijk handelen’ scoort opvallend hoog in 2023, met acht klagers die ernaar verwijzen, plus nog twee verwijzingen naar belangenvermenigving. Dat betekent dat klagers in tien gevallen de onafhankelijkheid van de journalist of de redactie in twijfel trokken.

Afgehandelde dossiers

Doorlooptijd

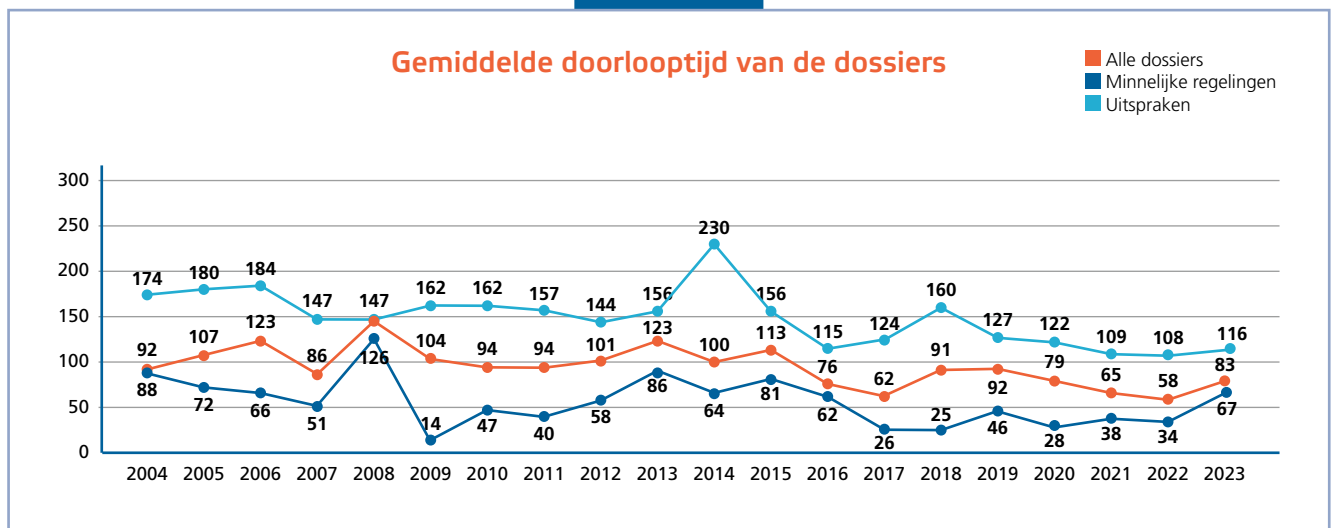
In 2023 werden 62 dossiers volledig afgewerkt. Weekends en feestdagen niet inbegrepen bedroeg de gemiddelde doorlooptijd 83 dagen, wat meer is dan het jaar voordien. Vaak heeft een hogere doorlooptijd te maken met de planning van hoorzittingen, waarbij de twee betrokken partijen, drie leden van de Raad voor de Journalistiek en de ombudsman betrokken zijn.

Maar ook minnelijke regelingen vragen soms veel tijd. Vier klachten, ingediend door twee met elkaar verwante organisaties tegen twee media, vergden 178 dagen om tot een minnelijke regeling te komen. Die bestond uit de publicatie van een aanvulling bij de online artikels. De partijen hadden al verschillende stappen in de procedure doorlopen om dan – na uitwisseling van de stukken – te concluderen dat ze toch wilden streven naar een minnelijke regeling, waarbij het overleg over de precieze formulering van de aanvulling bij de artikels nog de nodige tijd in beslag nam.

Toch ligt ook in 2023 de doorlooptijd van dossiers die minnelijk worden geregeld merkbaar lager dan wanneer de Raad voor de Journalistiek een uitspraak doet. Minnelijke regelingen namen gemiddeld 67 dagen in beslag, uitspraken 116. Bij een uitspraak doorlopen de partijen de procedure met uitwisseling van stukken en een hoorzitting, waarna de Raad een oordeel velt.

Klagers die hun klacht introkken, deden dat gemiddeld 52 dagen nadat ze die hadden ingediend, met een variatie tussen 8 en 81 dagen.

Tabel 4

Aard van de afhandeling

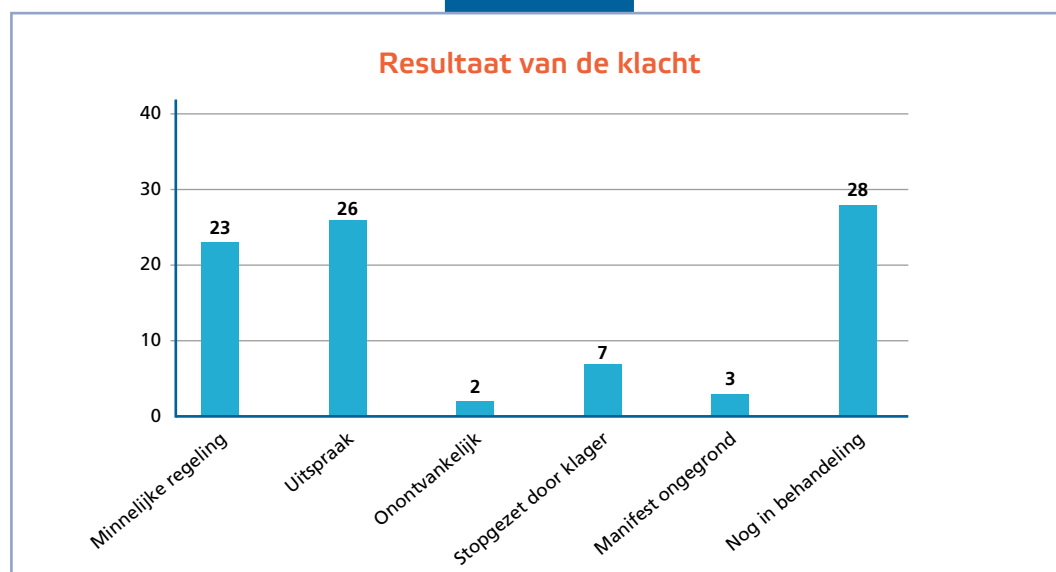
De Raad voor de Journalistiek deed in 2023 over 27 klachten een uitspraak, al leidde dit tot slechts 26 uitspraken. De Raad bundelde, met het akkoord van de partijen, twee klachten van dezelfde klager tegen hetzelfde medium, wat leidde tot één uitspraak. In 23 dossiers bereikten de partijen een minnelijke regeling.

Zeven klagers zetten hun klacht in de loop van de procedure stop. Vijf van hen deden dit nadat ze de repliek van de journalist of de redactie hadden ontvangen of vlak voor de hoorzitting. Een klager trok zijn klacht zeer snel in, acht dagen nadat hij ze had ingediend. Een laatste deed dat toen bleek dat het medium, een stand alone website, geen repliek zou bezorgen en weigerde mee te werken aan de procedure.

De Raad verklaarde twee klachten onontvankelijk wegens gebrek aan particulier belang. De ombudsman had klagers daar al op gewezen, maar omdat ze bleven aandringen, bracht hij de dossiers voor de Raad.

Op voorstel van de ombudsman en de voorzitter verklaarde de Raad drie klachten kennelijk ongegrond. Dat kan als er manifest geen sprake is van een beroepsethische fout. In zulke gevallen beslist de Raad zonder alle stappen van de procedure te doorlopen. De ombudsman legt dan aan de klager uit waarom de klacht ongegrond is.

Tabel 5

Minnelijke regeling

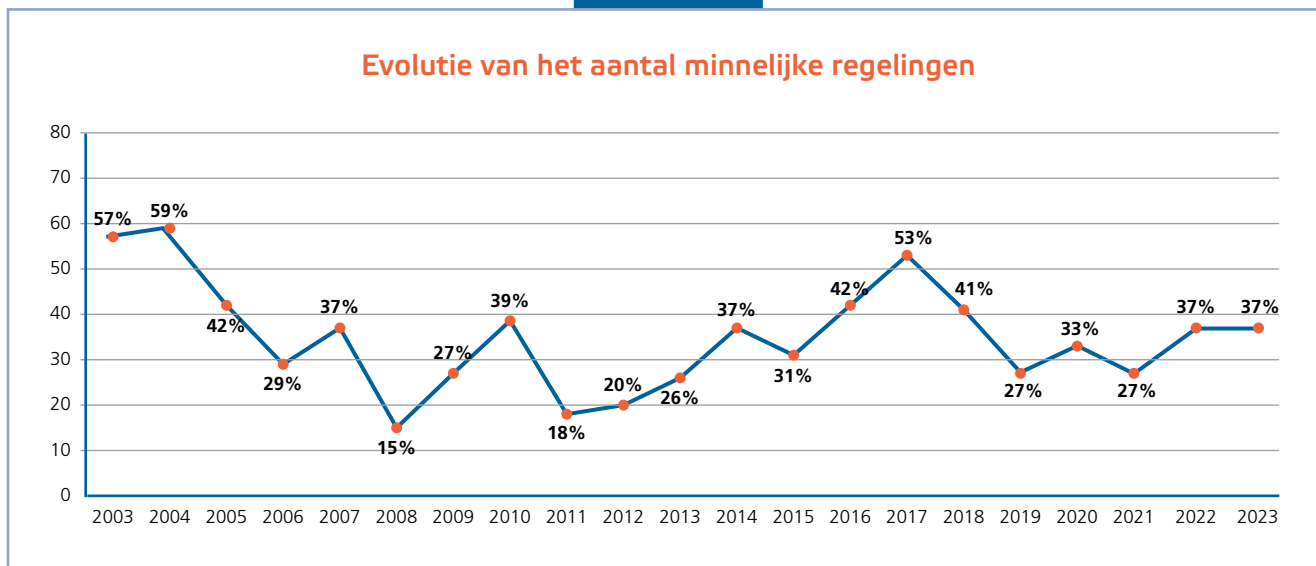
In 2023 werden 23 klachten minnelijk geregeld, wat neerkomt op 37 procent van de afgehandelde dossiers. Bij het begin van elke procedure biedt de ombudsman de mogelijkheid tot bemiddeling aan. Zowel de partijen als de ombudsman kunnen een voorstel tot minnelijke regeling doen. Een regeling is er als beide partijen akkoord gaan.

In sommige gevallen geeft de journalist of de redactie tijdens de bemiddeling een fout toe, maar dat is lang niet altijd zo en het hoeft ook niet. In veel gevallen beklemtonen de journalist en de redactie dat ze recht in hun schoenen staan, maar zijn ze toch bereid om de betwisting of het dispuut op een bepaalde manier af te handelen en op te lossen. Als een klacht minnelijk geregeld wordt, doet de Raad voor de Journalistiek geen uitspraak en zullen de partijen niet weten wat het oordeel van de Raad zou zijn.

De Raad voor de Journalistiek komt niet tussen in de bemiddeling en bekrachtigt ook de minnelijke regelingen niet. Bemiddeling gebeurt door de ombudsman die bij positief resultaat vaststelt dat beide partijen akkoord gaan, erop toeziet dat de regeling wordt uitgevoerd en vervolgens de procedure afsluit. Als er geen minnelijke regeling mogelijk is, zet de ombudsman zijn pet van secretaris-generaal op om de procedure te doorlopen met het oog op een uitspraak van de Raad voor de Journalistiek over de klacht.

Minnelijke regelingen worden doorgaans gesloten bij het begin van de procedure, nog voordat de journalist of het medium een repliek heeft gegeven op de klacht. Maar het kan ook later, tijdens de schriftelijke procedure of de hoorzitting. Vaak staan partijen bij het begin van de procedure weigerachtig tegenover een minnelijke regeling, maar soms wijzigt hun houding in de loop van de procedure, wanneer ze elkaars argumenten horen of elkaar tijdens de hoorzitting voor het eerst ontmoeten. In 2023 werden vijf klachten minnelijk geregeld nadat al schriftelijke stukken waren uitgewisseld, in twee gevallen gebeurde dat nog later tijdens de hoorzitting, de laatste stap in de procedure voor een uitspraak door de Raad.

Tabel 6

Minnelijke regelingen zijn inhoudelijk van aard. De ombudsman bemiddelt niet over schadevergoedingen of financiële compensaties. Klagers die dat beogen, moeten elders terecht.

Minnelijke regelingen kunnen meerdere elementen bevatten, waardoor de som van de aantallen in tabel 7 hoger is dan 23.

Tabel 7

Uitspraak

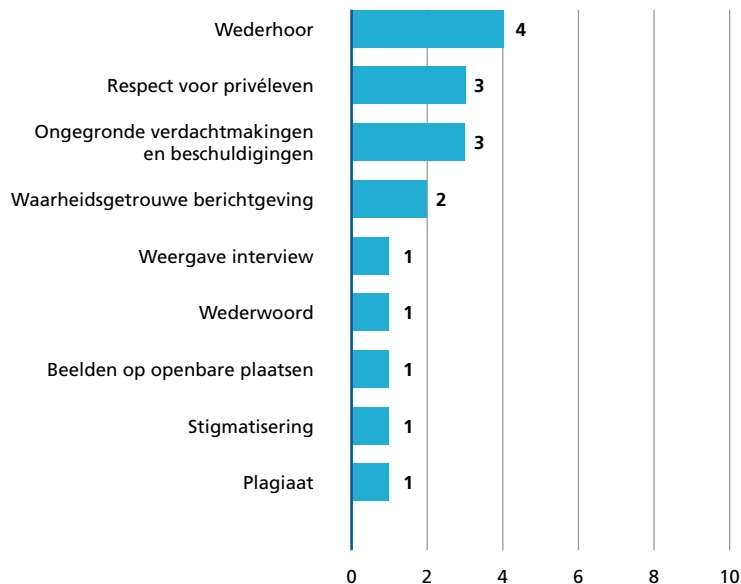
Als er geen minnelijke regeling wordt bereikt, wisselen de partijen stukken uit en nemen ze deel aan een hoorzitting met het oog op een uitspraak van de Raad voor de Journalistiek.

De Raad heeft in 2023 26 uitspraken over 27 klachten gedaan. In één geval werden op voorstel van de Raad en met het akkoord van de partijen twee klachten gebundeld (zie hoger).

In tien gevallen verklaarde de Raad de klacht gegrond of deels gegrond, in zestien gevallen ongegrond. De Raad stelde dus in tien gevallen een inbreuk op de journalistieke Code vast. Tabel 8 maakt duidelijk waarom. In meerdere dossiers spelen er verschillende redenen. Daarom ligt de som van de aantallen hoger dan tien.

Tabel 8

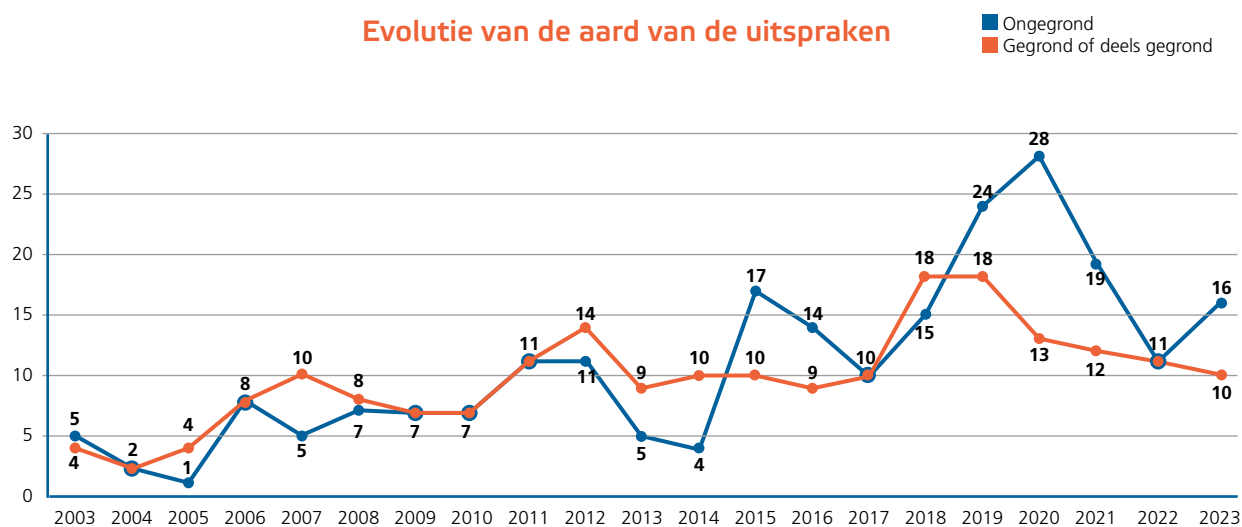
Motivering van (deels) gegrande klachten

De Raad deed van 2003 tot en met 2023 over 432 klachten een uitspraak. In 205 gevallen verklaarde hij de klacht gegrond of deels gegrond, in de overige 227 ongegrond. Over al die jaren heen verklaarde de Raad dus 47 procent van de klachten waarover hij een uitspraak deed (deels) gegrond.

Tabel 9

Evolutie van de aard van de uitspraken

Vragen

De ombudsman ontving in 2023 205 vragen, meer dan ooit tevoren. Daarbij zitten, zoals hogervermeld, 74 vragen die de vraagsteller zelf omschreef als een klacht, maar die om uiteenlopende redenen niet in aanmerking kwamen voor behandeling door de Raad voor de Journalistiek. Vraagstellers krijgen altijd een antwoord van de ombudsman. 139 vragen kwamen van particulieren, 38 van organisaties, 20 van journalisten en 8 van studenten.

De meeste vragen gaan over journalistieke ethiek en de opdracht en werking van de Raad voor de Journalistiek. Sommige vraagstellers zoeken juridisch advies en een derde heeft vragen over andere uiteenlopende onderwerpen.

Raadszittingen en commissievergaderingen

De voltallige Raad voor de Journalistiek heeft in 2023 tien keer vergaderd. Gemiddeld woonden 23 van de 36 leden de vergadering bij. De vergaderingen verlopen hybride, met deelnemers in de vergaderzaal en anderen die thuis of op kantoor deelnemen via videoconferentie.

De secretaris-generaal geeft tijdens de vergadering een kort overzicht van de lopende dossiers en de minnelijke regelingen die werden bereikt. De meeste tijd gaat naar de beraadslaging en beslissing over klachten. Dat gebeurt op basis van ontwerpbeslissingen die worden opgemaakt door wisselende rapporteringscommissies met telkens drie raadsleden en de secretaris-generaal. Zij horen de partijen tijdens een hoorzitting. In twee dossiers kwam de vertegenwoordiger van het medium (Morsum-Magnificat.be) niet opdagen tijdens de hoorzitting, in één dossier bleef de klager afwezig. In twee dossiers deed de Raad op vraag van de partijen een uitspraak op basis van de stukken, zonder een hoorzitting te houden. Zoals hogervermeld werd in twee gevallen tijdens de hoorzitting nog een minnelijke regeling bereikt.

In 2023 is een artikel over transparantie en een richtlijn over het gebruik van artificiële intelligentie toegevoegd aan de Code.

Artikel over transparantie

Het begrip *transparantie* maakte de voorbije jaren opgang in publicaties en debatten over journalistieke beroepsethiek, maar stond als zodanig nog niet in de Code. Nu wel. De Raad voor de Journalistiek is een van de eerste persraden in Europa met een artikel over transparantie. Het werd artikel 12¹ en valt onder het hoofdstuk *Onafhankelijk informeren*.

Art. 12. De journalist is transparant over zijn opdracht, aanpak en manier van werken. In de mate van het mogelijke en voor zover dit relevant is communiceert hij hierover duidelijk aan zijn publiek.

Richtlijn over het gebruik van artificiële intelligentie

De richtlijn over het gebruik van artificiële intelligentie is gekoppeld aan het artikel over transparantie. Na voorbereidend werk door negen raadsleden en na overleg met de grote mediaorganisaties (DPG Media, Mediahuis, Roularta Media Group, VRT, Belga) en de Vlaamse Vereniging van Journalisten keurde de Raad de tekst na herhaalde lezing goed.

De goedkeuring viel nagenoeg gelijktijdig met de lancering van Chat GPT. Een toeval, dat de Raad bevestigde in de overtuiging dat de richtlijn niets te vroeg kwam. Tegelijk is de Raad ervan overtuigd dat de richtlijn, door de snelle evoluties op het vlak van AI, over enkele jaren een update zal vergen. De Raad voor de Journalistiek is de eerste persraad in Europa die een richtlijn over het gebruik van artificiële intelligentie opneemt in zijn Code.

Richtlijn over het gebruik van artificiële intelligentie

Artificiële intelligentie kan een rol spelen bij de garing, redactie, productie en verspreiding van nieuwsitems, zoals artikels, reportages, illustraties, infografieken enz. In zulke deels of volledig geautomatiseerde processen spelen redactionele keuzes een rol. Die keuzes moeten voldoen aan de principes van de Code.

De redactie is verantwoordelijk voor deze redactionele keuzes, waarbij de eindverantwoordelijkheid ligt bij de hoofdredactie. De hoofdredactie waarborgt de principes van de Code bij de ontwikkeling van systemen die deels of volledig worden gedreven door artificiële intelligentie. Ze waakt over de toepassing en implementatie van deze principes ten aanzien van de systeemontwikkelaars. Ze is te allen tijde verantwoordelijk voor het informatieaanbod, ongeacht de manier waarop het wordt geproduceerd en ongeacht het kanaal of de vorm waarin het wordt aangeboden.

De redactie communiceert transparant over geautomatiseerde nieuwsproductie en personalisering van nieuwsaanbod, zodat het voor de gebruiker duidelijk is wanneer nieuwsitems op basis van artificiële intelligentie gemaakt of geselecteerd zijn.

- De redactie geeft aan wanneer een nieuwsitem of een onderdeel van het informatieaanbod deels of volledig geproduceerd is op basis van geautomatiseerde processen en verwijst in de mate van het mogelijke naar de bronnen waarop het item gebaseerd is.
- De redactie geeft aan wanneer een onderdeel van het informatieaanbod geselecteerd of gediagnosticeerd is op basis van profiel of mediagebruik.

¹ Door de toevoeging van het nieuwe artikel is de nummering van de artikels in het hoofdstuk *Onafhankelijk informeren* gewijzigd en is het artikel over journalistiek en reclame deels ondergebracht bij het artikel over het aanvaarden van opdrachten en voordelen die de onafhankelijkheid in gevaar brengen en deels in een richtlijn bij dat artikel.

© Belgalimage / Deelnemers aan de AIPCE conferentie (Antwerpen – 15/12/2023)

De Raad voor de Journalistiek op het internationale forum

De Raad voor de Journalistiek speelt niet alleen een rol in eigen land, maar ook daarbuiten: in de Alliance of Independent Press Councils of Europe, in het EU-consortium Media Councils in the Digital Age en in bilaterale projecten met buitenlandse persraden.

Alliance of Independent Press Councils of Europe

De Raad voor de Journalistiek heeft in 2023 de jaarlijkse conferentie van de Alliance of Independent Press Councils of Europe (AIPCE) georganiseerd. Er waren vertegenwoordigers van 26 persraden uit 24 landen, van Noorwegen tot Cyprus en van Ierland tot Oekraïne. De conferentie vond plaats op 14 en 15 december op het hoofdkwartier van DPG Media in Antwerpen.

AIPCE maakte sinds eind 2022 een moeilijke periode door, na een dispuut over het lidmaatschap van de Russische persraad vanwege de Russische invasie in Oekraïne, wat leidde tot een scheuring. De Oekraïense persraad vroeg de uitsluiting van de Russische raad, maar daarvoor was er geen gekwalificeerde meerderheid op de conferentie van 2022 in Cyprus. Dat leidde tot de terugtrekking van de Oekraïense persraad en de opschorting van lidmaatschap van tien andere persraden. Om de onderhandelingen met het oog een hereniging vooruit te helpen en te bespoedigen, stelde secretaris-generaal Pieter Knapen voor om de jaarlijkse AIPCE-conferentie te organiseren, op voorwaarde dat er tegen midden 2023 wezenlijke stappen naar een hereniging zouden zijn gezet. Dat lukte. Nadat de Russische persraad zijn lidmaatschap in het voorjaar al had opgezegd, bekrachtigde de Algemene Vergadering van AIPCE aan het eind van de zomer formeel dat de Russische raad geen lid meer is en besliste dat die pas opnieuw lid kan worden na het doorlopen van de toetredingsprocedure en goedkeuring door de Algemene Vergadering. Daarop keerden de Oekraïense raad en de andere persraden die hun lidmaatschap hadden opgeschort terug, wat formeel werd bekrachtigd op de conferentie in Antwerpen.

De hereniging gaf een vliegende start aan de conferentie, die zeer positief werd onthaald. Er ging zowel aandacht naar de organisatie en financiering van persraden, als naar beroepsethische thema's.

Persraden in Europa zijn verre van identiek. Ze verschillen sterk van elkaar wat organisatie, lidmaatschap van mediaorganisaties en financiering betreft. Tegelijk streven ze allemaal naar een zo groot mogelijke representativiteit en een zo duurzaam mogelijk financieringsmodel. In sommige landen – vooral in de Balkan en Oost-Europa, maar bijvoorbeeld ook in Frankrijk – blijft dat een permanente uitdaging, wat uitwisseling van kennis en ervaring bijzonder nuttig maakt.

Wat beroepsethiek betreft, besteedde de conferentie veel aandacht aan het gebruik van artificiële intelligentie in de journalistiek, met aandacht voor risico's en valkuilen, maar ook voor uitdagingen en kansen, en centraal de vraag of en hoe persraden richtlijnen over het gebruik van artificiële intelligentie kunnen of moeten opnemen in hun code. De Raad voor de Journalistiek deed dit al, een aantal persraden werkt eraan, andere vinden het te vroeg en nog andere vinden het niet hun taak maar die van mediaorganisaties. Maar dat artificiële intelligentie een grote uitdaging vormt voor de journalistiek, betwijfelt niemand.

Een ander panelgesprek nam live verslaggeving en live blogging op nieuwssites onder de loep, onder meer bij terreuraanslagen, rechtszaken, politieke onderhandelingen of oorlog. Andriy Kulykov van de persraad in Oekraïne getuigde over zijn live verslaggeving over de oorlog op een regionale radio.

Uitvoerend voorzitter Christian van Thillo van DPG Media gaf een keynote speech over mediastrategieën, journalistiek en digitalisering, Europese regelgeving en het belang van journalistieke zelfregulering, gevolgd door een levendig debat met de deelnemers aan de conferentie.

Media Councils in the Digital Age

De Raad voor de Journalistiek participeert sinds 2019 in het EU-project Media Councils in the Digital Age, dat persraden op Europees niveau op de kaart wil zetten en promoten.

In 2023 startte een vierde fase van het project. In deze fase ondersteunt de Raad voor de Journalistiek, samen met de Council for Mass Media in Finland, organisaties die een persraad willen oprichten in landen waar die nog niet bestaat. Na een oproep voor kandidaten werden journalistenverenigingen uit Griekenland, Malta en Slovenië geselecteerd. Het gaat om inhoudelijke ondersteuning en advies. Secretaris-generaal Pieter Knapen en klachtenanalist Laura Juntunen van de Finse mediaraad zullen in de drie landen workshops leiden met vertegenwoordigers van de journalistenverenigingen, mediaorganisaties en andere stakeholders. Op basis daarvan zullen ze een strategisch rapport schrijven voor de geselecteerde kandidaten, waarmee die aan de slag kunnen en onderhandelingen kunnen aanvatten met het oog op de oprichting van een persraad.

Het consortium Media Councils in the Digital Age wordt gefinancierd door de Europese Unie. De vierde fase telt negen partners: de Raad voor de Journalistiek, de Conseil de Déontologie Journalistique (Frans- en Duitstalige raad van België), de persraden van Nederland, Oostenrijk en Noord-Macedonië, de European Federation of Journalists, en drie universiteiten: de UGent (met van professor Sarah Van Leuven, lid van de Raad voor de Journalistiek), de Université Libre de Bruxelles en de Fundacion Blanquerna van de Ramon Llull universiteit (Spanje), die het geheel coördineert.

Bilaterale projecten

Secretaris-generaal Pieter Knapen finaliseerde in 2023 een project voor de persraad van Georgië, het Georgian Charter of Journalistic Ethics. De Raad van Europa had hem daarvoor in 2022 als expert geëngageerd met het oog op een reorganisatie van de persraad. Met het traject beoogt de Raad van Europa een duurzame ontwikkeling en financiering van de Georgische persraad, die volledig afhankelijk is van buitenlandse donoren en alleen individuele journalisten als leden heeft. Na een aantal workshops via videoconferentie met leden van het Charter en Georgische experts schreef Pieter Knapen een rapport met het oog op een hervorming, met klemtoon op participatie van mediaorganisaties in het Charter.

© Belgalme / Journalisten bij de ambtswoning van Vlaams minister-president Jambon tijdens onderhandelingen over het stikstofdossier (Brussel – 01/03/2023)

De Raad voor de Journalistiek heeft in 2023 26 uitspraken over klachten gedaan. Ze zijn hieronder thematisch geordend.

Weergave van interview

Paul Magnette tegen HLN.be

Gegrond

Het artikel is een interview met Paul Magnette, voorzitter van de Parti Socialiste. Hij maakt bezwaar tegen de titel. Het interview stond oorspronkelijk in Dag Allemaal. HLN.be nam het integraal over, maar zette het onder een andere titel. De klacht is gegrond.

De titel in Dag Allemaal luidde: *PS-voorzitter Paul Magnette veegt het N-VA-bommetje over confederalisme van tafel. 'België splitsen? Dat onhaalbare voorstel toont hoe zenuwachtig Bart De Wever is'.*

Op HLN.be klonk de titel: *Interview. Paul Magnette (PS): "Vlamingen moeten altijd hard werken, Walen genieten liever van het leven. Is dat zo fout?"*

De titel op HLN.be bestaat, op de naam van Paul Magnette na, enkel uit een citaat tussen aanhalingstekens. Dat wekt de indruk dat Magnette deze quote *'Vlamingen moeten altijd hard werken, Walen genieten liever van het leven. Is dat zo fout?'* letterlijk zo gezegd heeft tijdens het interview. Maar dat is niet het geval en het citaat staat nergens in het artikel. Het is een combinatie van twee passages uit het interview, waarbij het eerste deel niet zo is uitgesproken maar een parafrasering zou zijn van een langere zin. HLN.be linkt in de titel deze twee passages direct aan elkaar, terwijl het gaat om antwoorden op twee opeenvolgende vragen en klager in het tweede antwoord eerst een mop vertelt. Hierdoor kan de titel een verkeerde indruk wekken van de uitspraken en de boodschap van Magnette in het interview. Dat kan leiden tot misleiding bij het publiek, zeker bij lezers die door de betaalmuur geen toegang hebben tot het volledige artikel en de context missen. De titel strookt dan ook niet met artikel 3 van de Code dat bepaalt dat de journalist bij het verwerken van vraaggesprekken de verklaringen van de geïnterviewde getrouw weergeeft en de geest van het gesprek respecteert.

Waarheidsgetrouwe berichtgeving, mogelijke onschuld, privacy, wederhoor

Francesco Vanderjeugd tegen Krant van West-Vlaanderen

Deels gegrond

Het artikel gaat over een rapport van Audit Vlaanderen over burgemeester Francesco Vanderjeugd van Staden. Vanderjeugd maakt verschillende bezwaren. De klacht is ongegrond wat waarheidsgetrouwe berichtgeving, aandacht voor mogelijke onschuld en respect voor het privéleven betreft. De klacht is gegrond wat gebrek aan wederhoor betreft.

Vanderjeugd duidt geen feitelijke fouten aan in het artikel en maakt niet aannemelijk dat het rapport van Audit Vlaanderen niet waarheidsgetrouw is weergegeven. De journalist geeft de vaststellingen van het rapport weer over gebruik van voorkennis, een staat van belangenvermenging en een schijn van partijdigheid, maar schrijft niet dat Vanderjeugd schuldig of veroordeeld is. Hij houdt rekening met zijn mogelijke onschuld en laat dit blijken in het artikel.

Er is geen sprake van schending van het privéleven. Francesco Vanderjeugd bekleedt als burgemeester een publieke functie en het artikel gaat over de vraag of hij die functie gebruikt of misbruikt heeft in het kader van privé vastgoedtransacties. Het is journalistiek verantwoord en van maatschappelijk belang om daar onderzoek naar te doen en het publiek erover te informeren.

De vastgoedtransacties en de manier waarop die tot stand kwamen, kwam in eerdere artikels al aan bod en Vanderjeugd heeft er loyaal op kunnen reageren. Maar de expliciete vaststellingen in het rapport van Audit Vlaanderen over het gebruik van voorkennis, een staat van belangenvermenging en een schijn van partijdigheid kwamen niet eerder aan bod, net als andere elementen over nauwe privé contacten met een projectontwikkelaar, hand- en spandiensten, uitoefenen van druk, hengelen naar sponsoring en schenken van champagne. Dat zijn ernstige beschuldigingen die de eer en goede naam van Francesco Vanderjeugd betreffen en waarvoor de journalist opnieuw een kans op wederhoor had moeten bieden. Dat is niet gebeurd, wat niet strookt met het principe van wederhoor.

Waarheidsgetrouwe berichtgeving, bronnen, privacy, wederhoor

Kamers tegen Het Laatste Nieuws

Deels gegrond

Het artikel gaat over ongenoegen bij het gemeentepersoneel in Herent, wat vooral zou draaien om klager als algemeen directeur van de gemeente en de burgemeester.

De klacht is gegrond wat de principes van waarheidsgetrouwe berichtgeving betreft. Het artikel vermeldt, bij monde van getuigen die de journalist heeft geïnterviewd, herhaaldelijk dat klager als algemeen directeur van de gemeente de wet overtreedt. De Raad kan niet uitmaken of dat zo is, maar stelt wel vast dat de journalist deze uitspraken zonder meer overneemt zonder ze verder te concretiseren of onderbouwen. Het artikel verwijst naar twee rapporten. In het eerste rapport van Audit Vlaanderen wordt klager niet vermeld. Wat het tweede rapport van een externe preventiedienst betreft, toont de journalist niet aan dat daarin sprake zou zijn van wetsovertredingen. Daarom en gezien de ernstige verdachtmakingen en beschuldigingen ten aanzien van klager had de journalist meer terughoudend moeten zijn ten aanzien van de uitspraken van de geïnterviewden of had hij die op een andere manier moeten checken. Dat vloeit voort uit artikels 1 en 2 van de Code die bepalen dat de journalist waarheidsgetrouw bericht. Dat is niet gebeurd.

De klacht is ongegrond op het punt van wederhoor en respect voor het privéleven.

Het artikel brengt ernstige beschuldigingen uit over de manier van leidinggeven van klager en over mogelijke wetsovertredingen. Die beschuldigingen betreffen de eer en goede naam en nopen tot wederhoor. De Raad stelt vast dat het principe van wederhoor op een loyale manier is toegepast. De journalist maakt aannemelijk dat hij klager gedurende een langere periode herhaaldelijk heeft proberen te contacteren, maar dat klager verkoos om niet te reageren. Het artikel vermeldt dat klager niet bereikbaar was voor commentaar.

Klager bekleedt als algemeen directeur van de gemeente Herent een publieke functie en kan in het kader van de berichtgeving over de werking van de gemeentediensten beschouwd worden als een publiek figuur. Het artikel gaat over zijn professionele functioneren en niet over zijn privéleven. Het is geoorloofd om in die context de naam en voornaam van klager te vermelden.

Waarheidsgetrouwe berichtgeving, wederhoor

Verbeke tegen Humo en Humo.be

Deels gegrond

Het artikel gaat over de malaise bij voetbalclub RSC Anderlecht, waarin niet-uitvoerend voorzitter Wouter Vandenhautte en de ontslagen CEO Peter Verbeke ter sprake komen. De journalist citeert een voormalig werknemer die zegt dat Verbeke riep en tierde en dat ze hem 'le petit nazi' en samen met Vandenhautte 'les deux psychopathes' noemden. De klacht is gegrond wat gebrek aan loyaal wederhoor betreft.

De klacht gaat in eerste instantie over het loyaal verlenen van wederhoor. De journalist heeft klager in de weken voor publicatie van zijn artikel een aantal keren gesproken, maar over een aantal specifieke aantijgingen en beschuldigingen die in zijn artikel aan bod komen heeft hij klager tot de avond voor publicatie niet gecontacteerd. Bovendien heeft de avond voor publicatie van het artikel niet de journalist, maar klager als eerste contact genomen. Tijdens dat gesprek zijn een aantal topics aan bod gekomen, onder meer ook de bemerkingen over de leiderschaps- en managementstijl van klager. Dat klager binnen RSC Anderlecht een 'kleine nazi' en 'psychopaat' zou worden genoemd, heeft de journalist daarbij niet voorgelegd. Met de omschrijvingen 'petit nazi' en 'psychopaat' brengt het artikel in dit geval ernstige beschuldigingen uit die de eer en goede naam van klager betreffen. Dat de journalist deze beschuldigingen niet heeft voorgelegd aan klager, strookt niet met artikel 20 en de bijhorende richtlijn uit de Code over loyaal wederhoor.

De versie van klager en de journalist over de waarheidsgetrouwheid van bepaalde passages in het artikel lopen uiteen of spreken elkaar tegen. De Raad kan er geen uitspraak over doen.

Waarheidsgetrouwe berichtgeving, ongegronde verdachtmakingen en beschuldigingen, wederhoor

Parket Oost-Vlaanderen tegen Het Laatste Nieuws

Ongegrond

De klacht gaat over een opiniestuk over het vervolgingsbeleid van parketten naar aanleiding van een rechtszaak tegen een man die zijn mondkmasker verkeerd droeg op straat. Het parket zegt dat de journalist, als onderzoeksjournalist en onder de vlag *Onze opinie*, flagrante beschuldigingen poneert die hij op geen enkele manier onderbouwt en waarvoor hij geen kans op wederhoor heeft geboden. De klacht is ongegrond.

De betwiste publicatie is een opiniebijdrage. Ze is als zodanig gepubliceerd in de dagelijkse rubriek *Onze opinie*, wat duidelijk is voor het publiek. Het feit dat bij de naam van de auteur staat dat hij onderzoeksjournalist is doet daar niets aan af.

Volgens de Code geniet een journalist, als auteur van een opiniebijdrage, een grotere mate van vrijheid om zijn mening te geven en om conclusies te trekken uit de feiten dan in feitelijke berichtgeving. In dit geval stelt de journalist, naar aanleiding van de rechtszaak tegen een man die op straat zijn mondkmasker verkeerd droeg, het vervolgingsbeleid van de parketten in vraag en bekritiseert het omdat er volgens hem geen lijn in zit en er een onevenwicht bestaat in de vervolging van verschillende types overtredingen en misdrijven. Hij doet dat provocerend en met overdrijving, wat geoorloofd is en tot de gebruikelijke stijlmiddelen van opiniebijdragen en columns behoort.

De journalist geeft zijn standpunt over het vervolgingsbeleid van de parketten. Hij uit kritiek op het beleid, maar hij uit geen ernstige beschuldigingen die de eer en goede naam van het parket Oost-Vlaanderen of andere instanties betreffen en zouden nopen tot wederhoor.

Waarheidsgetrouwe berichtgeving, wederhoor, fair play

De Bie tegen De Morgen en DeMorgen.be

Ongegrond

De journalist stelt in het artikel de vraag wat we geleerd hebben uit de coronapandemie, drie jaar na het begin van de lockdown in maart 2020. Onder de tussentitel *De twijfelbrigade blijft maar twijfelen* komt klager ter sprake. De klacht is ongegrond.

Waarheidsgetrouwe berichtgeving

De journalist schrijft dat twee rapporten over coronastrategieën (de Cochrane-studie en de Great Barrington Declaration) 'vakkundig gesloopt' en 'als onverantwoord afgeserveerd' werden. Klager betwist dat. De Raad kan niet uitmaken of en in welke mate welk representatief staal van wetenschappers deze rapporten al dan niet bekritiseerd heeft en spreekt zich bijgevolg niet uit over de waarheidsgetrouwheid van deze passage.

De Raad stelt vast dat de journalist bij het citeren uit een oude blogpost van klager van 2020 over een coronastrategie alle voorbehoud en nuances weglaat. De journalist maakt niettemin aannemelijk dat klager deze strategie door de jaren heen herhaaldelijk naar voren is blijven schuiven. Gelet op deze context is de Raad van oordeel dat er geen essentiële informatie is verdraaid en dat er geen inbreuk is op het principe van waarheidsgetrouw berichten.

Het is duidelijk dat het artikel geen louter feitelijke berichtgeving is, maar een analyse van drie jaar corona-beleid waarin de journalist inzichten weergeeft en conclusies trekt uit zijn journalistieke werk. Het onderscheid tussen feiten en persoonlijke inzichten is duidelijk voor het publiek. Er is geen sprake van een inbreuk op artikel 4 van de Code.

Klager heeft een recht van antwoord naar de journalist en de krant gestuurd. Het recht van antwoord is een juridische categorie en behoort niet tot de bevoegdheid van de Raad. Nergens blijkt dat hij aan de journalist of de krant een wederwoord heeft gevraagd in de zin van artikel 7 van de Code. Er is dan ook geen sprake van een inbreuk op dit punt.

Wederhoor

De journalist uit in zijn artikel kritiek op standpunten die klager publiek heeft ingenomen in zijn blog, op Twitter en op andere fora, zoals in het Wintermanifest. Het is journalistiek geoorloofd om dat te doen. Hij brengt evenwel geen ernstige beschuldigingen uit die de eer en goede naam van klager betreffen en die zouden nopen tot wederhoor. Bovendien heeft hij klager om zijn standpunt gevraagd en daarvoor ook zijn telefoonnummer doorgegeven, maar klager wenste niet te reageren. Er is geen sprake van een inbreuk op artikel 20 van de Code.

Fair play – Zichzelf en zijn doel bekendmaken

Het is duidelijk dat klager de journalist kende als journalist en uit de communicatie met de journalist wist of kon weten dat die een vraag stelde en contact zocht met het oog op een artikel. Er is geen sprake van een inbreuk op artikel 17 van de Code.

Waarheidsgetrouwe berichtgeving, ongegronde verdachtmakingen en beschuldigingen

Kinderdagverblijven Ons Peuterhuisje tegen VTM Nieuws

Gegrond

De klacht gaat over het foutieve gebruik van beelden in de hoofdpunten van VTM Nieuws. De klacht is gegrond.

VTM Nieuws gebruikte in de headlines van de nieuwsuitzending archiefbeelden van Kinderdagverblijf Ons Peuterhuisje voor de aankondiging van een reportage over mogelijke wantoestanden in een andere crèche, waarmee Ons Peuterhuisje niets te maken heeft. Daarmee suggereert VTM Nieuws dat de wantoestanden plaatsvonden in Ons Peuterhuisje, wat niet waarheidsgetrouw is en ongegronde verdachtmakingen en beschuldigingen inhoudt ten aanzien van het kinderdagverblijf. Dat strookt niet met artikel 1 en 25 van de Code. Bovendien is dit een klein jaar eerder met dezelfde beelden ook al eens gebeurd. VTM Nieuws heeft de fout twee keer loyaal rechtgezet: de tweede keer aan het einde van de uitzending, de eerste keer in de uitzending van de dag nadien. Dat neemt echter het initiële, herhaalde foutieve gebruik van de beelden van Ons Peuterhuisje niet weg.

Ongegronde verdachtmakingen en beschuldigingen, wederhoor, privacy

V. tegen Morsum-Magnificat.be

Gegrond

De auteur van Morsum Magnificat schrijft over V. dat hij in het zwart geld van sponsors ontvangt om het dan officieel uit te geven en dat hij de buitenechtelijke zoon is van dokter X. De klacht is gegrond.

De vermelding dat klager V. de buitenechtelijke zoon van dokter X zou zijn, waarbij de namen van klager en die van X voluit worden genoemd, betekent een inbreuk op het privéleven. Hetzelfde geldt voor een paragraaf over het verblijf van de minderjarige dochter van V. op internaat. Morsum-Magnificat.be toont geen enkel maatschappelijk belang aan dat de vermelding van deze privé-gegevens zou kunnen rechtvaardigen.

De auteur uit verschillende beschuldigingen ten aanzien van klager, onder meer over zwart geld. Hij schrijft dat hij daarvoor zo nodig de bewijzen zal leveren, waarmee hij de schijn wekt dat ze gegrond zouden zijn. De Raad kan dit niet beoordelen, maar stelt wel vast dat de auteur zijn beschuldigingen in het artikel op geen enkele manier onderbouwt of staaft. Dat strookt niet met het principe dat een journalist geen ongegronde verdachtmakingen of beschuldigingen uit.

Het artikel brengt ernstige beschuldigingen uit die de eer en goede naam van klager betreffen, maar er is geen sprake van loyaal wederhoor, wat nochtans noodzakelijk was. De auteur van het artikel heeft in een Whatsapp-conversatie gemeld dat klager zwart geld wit waste. Klager heeft dat in diezelfde conversatie ontkend en zijn ontkenning kort beargumenteerd. De auteur heeft die reactie niet opgenomen in het artikel. Dat strookt niet met het principe van wederhoor.

Ongegronde verdachtmakingen en beschuldigingen, wederhoor, wederwoord, privacy

B. tegen Morsum-Magnificat.be

Gegrond

De artikels gaan over B., die herhaaldelijk een gestoorde RIZIV-ambtenaar wordt genoemd. De auteur schrijft onder meer dat de ex-partner van klager de RVA belazerde en dat klager daar als RIZIV-ambtenaar van op de hoogte was. De klacht is gegrond.

De artikels vermelden de naam en voornaam van klager. Klager is geen publiek figuur en Morsum-Magnificat.be toont geen maatschappelijk belang aan dat de vermelding van deze gegevens zou kunnen rechtvaardigen. Dit betekent een schending van het privéleven.

De auteur uit verschillende beschuldigingen ten aanzien van klager, onder meer dat zijn toenmalige partner fraude zou hebben gepleegd en dat hij als ambtenaar bij het RIZIV daarvan op de hoogte zou zijn geweest, en dat hij schulden aan Morsum Magnificat niet zou hebben betaald. Hij schrijft dat bewijsmateriaal zal volgen, waarmee hij de schijn wekt dat de beschuldigingen gegrond zouden zijn. Over de grond van de beschuldigingen kan de Raad niet oordelen, maar hij stelt wel vast dat de auteur beschuldigingen uit zonder die te onderbouwen of staven in de artikels. Dat strookt niet met het principe dat een journalist geen ongegronde verdachtmakingen of beschuldigingen uit.

De auteur heeft klager vóór publicatie van de artikels niet gecontacteerd voor wederhoor. Evenmin heeft hij vroegere en herhaalde reacties van klager op oude beschuldigingen, die opnieuw aan bod komen, opgenomen in de artikels. Ná publicatie van de artikels heeft klager opnieuw een reactie gestuurd, maar ook die reactie werd genegeerd. Dit terwijl de artikels ernstige beschuldigingen bevatten die de eer en goede naam van klager betreffen, onder meer over fraude, stalking en belaging. Dit gebrek aan wederhoor en wederwoord strookt niet met artikel 20 en artikel 7 van de Code.

Privacy, beelden op openbare plaatsen

A.V. tegen HLN.be

Gegrond

De klacht gaat over een liveblog vanop het assisenproces tegen 'Tom Spier', die zijn vader van 90 doodschopte. Op de dag van de liveblog kwamen moraliteitsgetuigen aan het woord. Klaagster was een van hen. Zij neemt aanstoot aan de publicatie van haar foto. De klacht is gegrond.

Klaagster staat alleen en duidelijk herkenbaar op de foto. Ze werd gefotografeerd terwijl ze op weg was naar de rechtszaal als moraliteitsgetuige in een assisenproces, wat niet vrijwillig gebeurt en wat een stressvolle situatie kan zijn. Ze speelde geen centrale rol in het proces, waar een man terechtstond die ze 36 jaar geleden heeft gekend maar met wie ze sindsdien geen contact meer heeft gehad. Er was in deze context geen maatschappelijk belang dat de publicatie van een herkenbare foto zonder toestemming rechtvaardigt.

De fotograaf had in deze omstandigheden de verantwoordelijkheid om zich van de toestemming van klaagster te vergewissen. Dat is niet gebeurd. Ervan uitgaan of veronderstellen dat er toestemming is volstaat in deze zaak niet voor de publicatie van een herkenbaar beeld. Of het voor en tijdens het proces druk was of niet speelt hierbij geen rol. De publicatie van de herkenbare foto strookt dan ook niet met de richtlijn van de Code over respect voor het privéleven en het maken van beelden op openbare plaatsen.

Privacy van publieke figuren

D.S. tegen HLN.be

Ongegrond

Het artikel schetst een portret van de milieuactivist (klager) die zich in het Mauritshuis in Den Haag in Nederland vastkleefde aan het kunstwerk 'Meisje met de parel' van Johannes Vermeer. De klacht is ongegrond.

Klager noemt het artikel irrelevant en zegt dat de journalisten over de inhoud en de boodschap van zijn klimaatactie in het museum hadden moeten schrijven in plaats van een portret van hem te schetsen. De journalist en de redactie zijn evenwel vrij in de selectie van nieuws en in het bepalen vanuit welke invalshoek en in welke context ze een onderwerp belichten. Dat behoort tot de redactionele vrijheid.

Verder zegt klager dat het artikel zijn privacy schendt en hem onterecht framet als extremist. Hij betwist dat hij een publiek figuur is. Maar klager heeft met zijn actie in het museum in Den Haag zelf de publieke aandacht gezocht, nationaal en internationaal. Ook bij eerdere klimaatacties heeft hij publieke en media-aandacht gezocht en publieke standpunten ingenomen en uitspraken gedaan. In diezelfde context sprak hij in een eerder artikel over zijn kinderen en het is geoorloofd om daarnaar te verwijzen en het te citeren. Daarnaast heeft hij in het verleden herhaaldelijk de mediabelangstelling opgezocht met zijn bierliefhebberij en gewezen brouwerij en daarmee een inkijk gegeven in zijn privéleven. In het kader van een portret is het geoorloofd om daarnaar te verwijzen. Om bovenvermelde redenen schendt het artikel het privéleven van klager niet.

Klager neemt aanstoot aan de woorden 'extreem milieuactivist' in de titel. De journalisten interpreteren zijn actie in het museum als extreem. Het staat hen vrij om deze interpretatie van de gebeurtenissen te geven.

Stigmatisering, privacy

Salik tegen P-Magazine / PNWS.be

Deels gegrond

Het artikel schetst een portret van Pierre Salik naar aanleiding van de verkoop van een villa van hem in Knokke voor 14 miljoen euro. Salik was de eigenaar en oprichter van het gelijknamige textielbedrijf, dat jeansbroeken over de hele wereld exporteerde. Hij spreekt van stigmatisering door herhaalde verwijzing naar de Joodse afkomst van een aantal personen en van schending van de privacy. De klacht is gegrond op het eerste en ongegrond op het tweede punt.

De vermelding dat Salik en zijn echtgenote van Joodse afkomst zijn past in de passage over de vlucht van het gezin naar Zwitserland in 1940 en is niet stigmatiserend. Het artikel baadt evenwel in een sfeer van dubieuze zakelijke praktijken waarbij Salik betrokken zou zijn geweest, al dan niet met medeweten of betrokkenheid van andere personen, van wie de journalist bij sommigen de afkomst vermeldt en bij anderen niet. Hij vermeldt alleen Joodse afkomst, twee keer met het woord 'eveneens' erbij. Op die manier wekt hij de indruk dat er een link bestaat tussen de Joodse afkomst en dubieuze praktijken, zonder dat hij daarvoor enig bewijs aandraagt. Daarom is de Raad van oordeel dat de journalist, weze het intentioneel of niet, onvoldoende omzichtig is omgesprongen met de veelvuldige en specifieke vermelding van de Joodse afkomst van een aantal personen waardoor de formulering van de berichtgeving stigmatiserend is, wat niet strookt met artikel 27 van de Code.

De vermelding van de Joodse afkomst betekent geen schending van het privéleven van Pierre Salik. Ze kadert in de passage over de vlucht van het gezin naar Zwitserland in 1940 en het is relevant om de Joodse afkomst in deze context te vermelden. Er is geen sprake van een inbreuk op artikel 23 over respect voor het privéleven.

Identificatie in gerechtelijke context

Tuyttens tegen HLN.be

Ongegrond

Het artikel gaat over de veroordeling van een vrouw voor schrijftvervalsing, loondiefstal en 24 oplichtingen via internet. Klaagster zegt dat het artikel onterecht haar voornaam en de beginletter van haar familienaam vermeldt. De klacht is ongegrond.

Het artikel strookt met de richtlijn uit de Code over identificatie van veroordeelden. Rekening houdend met de ernst van de feiten en de veroordeling van klaagster tot twee jaar effectieve gevangenisstraf voor onder meer veelvuldige internetoplichting was de vermelding van de voornaam, eerste letter van de familienaam, leeftijd en woonplaats geoorloofd, evenals de verwijzing naar de winkel waar klaagster als winkerverantwoordelijke een diefstal pleegde en waarvoor ze ook veroordeeld werd.

M.G.B. tegen HLN.be

Ongegrond

M.G.B. tegen Nieuwsblad.be

Ongegrond

M.G.B. tegen GVA.be

Ongegrond

De artikels gaan over de opdoeking door de politie van twee cannabisplantages in Beveren, waarbij in twee huizen telkens vijfhonderd cannabisplantjes werden gevonden en drie personen werden aangehouden. Klaagster (eigenares van de twee panden) zegt dat de artikels haar overdreven herkenbaar maken. De artikels op Nieuwsblad.be en GVA.be zijn identiek, dat op HLN.be verschilt op een aantal punten. De uitspraken van de Raad zijn in grote lijnen gelijklopend. De drie klachten zijn ongegrond.

De vermelding van de initialen en de woonplaats van klaagster is geoorloofd gezien de ernst van de feiten, de stand van het onderzoek en het maatschappelijk belang. Wanneer de journalist deze elementen vermeldt, moet hij wel extra voorzichtig omgaan met andere gegevens of beelden die identificatie mogelijk kunnen maken. Het is belangrijk om dit algemeen principe altijd voor ogen te houden, maar in dit geval was de publicatie van een aantal gegevens, zoals het beroep van klaagster, de straatnamen en de foto's van de gevels van de twee panden geoorloofd. De panden met de cannabisplantages zijn de plaats van het vastgestelde misdrijf en een van de foto's laat zien hoe de politie en de civiele bescherming op straat de planten in een vrachtwagen laden en vernietigen. De vermelding van het beroep van klaagster is geoorloofd omdat haar pedicure-praktijk gevestigd was in een huis waar op grote schaal cannabis werd geteeld. Rekening houdend met de druggerelateerde context is het geoorloofd om te vermelden dat ze werkte als verpleegkundige.

Identificatie in gerechtelijke context, mogelijke onschuld, ongegronde verdachtmakingen en beschuldigingen, waarheidsgetrouwe berichtgeving

Demeestere tegen De Gentenaar

Ongegrond

Het artikel gaat over een rechtszaak tegen cuberdonverkoper Carl Demeestere, bekend van de befaamde neuzekesoorlog in Gent. Klager maakt verschillende bezwaren. De klacht is ongegrond.

Het artikel is een verslag van de rechtszitting, waarin de journalist het standpunt van beide partijen belicht. Klager neemt aanstoot aan het requisitoir van de procureur, maar betwist niet dat de journalist dit correct heeft weergegeven. Zijn eigen standpunt komt aan bod op basis van een interview met hem. Het is journalistiek geoorloofd en verantwoord om in een verslag over een rechtszaak beide standpunten zo naast elkaar te zetten.

De vermelding van de naam en voornaam van klager en de publicatie van zijn foto zijn geoorloofd. Klager heeft na de rechtszitting een interview gegeven en geposeerd voor een foto. Hij kan ook beschouwd worden als een publiek figuur. Hij heeft tijdens de zogenaamde neuzekesoorlog zelf de publieke aandacht opgezocht en interviews gegeven aan binnen- en buitenlandse media, en de rechtszaak die het voorwerp uitmaakt van het artikel heeft rechtstreeks met zijn handel in cuberdons te maken.

Identificatie in gerechtelijke context, mogelijke onschuld, bronnen, wederhoor

Wuytack tegen HLN.be

Ongegrond

Het artikel gaat over het gerechtelijk onderzoek naar de dood van de vierjarige Dean Verberckmoes, wiens lichaam werd teruggevonden nadat hij bij Dave De Kock en zijn vriendin Romy W. (klaagster) verbleef. Volgens het artikel kwam de kleuter allicht om het leven door stomp geweld. Klaagster maakt verschillende bezwaren. De klacht is ongegrond.

Bronnen. De journalist maakt aannemelijk dat hij verschillende, van elkaar onafhankelijke en goed geïnformeerde bronnen heeft geraadpleegd en dat hij hun verklaringen en de informatie die zij hebben verstrekt getrouw heeft weergegeven.

Mogelijke onschuld. De journalist houdt rekening met onzekerheden in het gerechtelijk onderzoek en de mogelijke onschuld van klaagster. Hij schrijft overwegend in de voorwaardelijke wijs en vermeldt dat een aantal elementen onduidelijk en onbeantwoord blijft. Uit het artikel blijkt duidelijk dat het gerechtelijk onderzoek nog niet is afgelopen en dat er nog geen uitspraak is van het gerecht.

Wederhoor. Klaagster is in verdenking gesteld voor ontvoering en moord waarbij haar voorhechtenis herhaaldelijk werd verlengd, wat haar advocaat bevestigt. De journalist focust op elementen die aan de basis kunnen liggen van die inverdenkingstelling en voorhechtenis. Daarnaast heeft hij, net als zijn collega's van de redactie van News City (Het Laatste Nieuws en VTM Nieuws), de advocaat van klaagster in de maanden tussen haar aanhouding en de publicatie van het artikel meermaals gecontacteerd voor informatie of een reactie, maar telkens zonder resultaat.

Identificatie. De vermelding van de voornaam, de eerste letter van de familienaam en de leeftijd van klaagster is geoorloofd gezien de ernst van de feiten, het maatschappelijk belang om erover te berichten en de inverdenkingstelling en voorhechtenis van klaagster.

Bronnen, loyale methodes, privacy, slachtoffers

Van Rampelberg tegen HLN.be

Deels ongegrond
Deels onontvankelijk

Het artikel gaat over een ongeval waarbij een leerkracht van een middelbare school in Aalst levensgevaarlijk gewond raakte. De journalist citeert uit een bericht aan leerlingen en personeel van de directeur (klager) over de toestand van de leerkracht op Smartschool. De directeur neemt aanstoot aan het gebruik van het Smartschoolbericht. Hij zegt ook dat de journalist onterecht laat uitschijnen dat hij met hem gesproken heeft. Op deze punten is de klacht ongegrond.

De directeur heeft via het besloten Smartschoolplatform informatie over de toestand van de leerkracht gestuurd naar een relatief beperkte groep binnen de schoolgemeenschap. De journalist heeft het Smartschoolbericht via derden ontvangen. Hij heeft geen deloyale methodes gebruikt om het te verkrijgen.

De journalist laat in het artikel ook niet uitschijnen dat hij met de directeur gesproken zou hebben, maar maakt duidelijk dat het citaat van de directeur uit het Smartschoolbericht komt.

Verder zegt de directeur dat het artikel het privéleven van het slachtoffer/de leerkracht schendt. Op dit punt is de klacht onontvankelijk. De directeur heeft de klacht in eigen naam ingediend en toont op het punt van privacy geen particulier belang aan zoals vereist in het werkingsreglement. De Raad doet bijgevolg geen uitspraak over een mogelijke schending van de privacy van het slachtoffer/de leerkracht.

Wederhoor, wederwoord

Meeus tegen Factcheck.Vlaanderen

Ongegrond

Het artikel bespreekt een post op Twitter van klager, waarin die data over de evolutie van de oppervlakte van het Arctische zee-ijs met een grafiek visualiseert en in een bijschrift concludeert dat de dalende trend in 2012 gestopt is. Verschillende wetenschappers spreken deze conclusie tegen. Een van hen heeft het over cherrypicking, waarbij men uit juiste metingen enkel die curves filtert die van pas komen om de effecten van de klimaatopwarming te minimaliseren. Klager verwijt Factcheck.Vlaanderen gebrek aan wederhoor en wederwoord. De klacht is ongegrond.

Klager is niet aan een onderzoekinstelling verbonden en heeft ook geen aantoonbare expertise in glaciologie. De journalist laat over de tweet van klager drie experts in het domein van glaciologie aan het woord en verwijst onrechtstreeks naar nog twee andere experts. Een van deze wetenschappers interpreteert de manier waarop klager in zijn grafiek de curves voor 2012 en 2020 exclusief uitlicht en zijn bijschrift daarbij als cherrypicking. Dat is in de context van het artikel, geschreven naar aanleiding van de tweet van klager, geen beschuldiging die de eer en goede naam betreft en die noopt tot een kans op wederhoor vóór publicatie.

Klager neemt er ook aanstoot aan dat hij na publicatie geen wederwoord heeft gekregen, maar hij heeft aan de redactie geen vraag tot wederwoord gesteld. Hij heeft een reactie gepost op Twitter, maar dat is geen verzoek tot publicatie van een wederwoord.

Onafhankelijkheid, belangenvermenging, waarheidsgetrouwe berichtgeving

Devriendt en Jacobs tegen Heymans (VRT MAX)

Ongegrond

De klacht gaat over een tiendelige podcast over de onopgeloste verdwijning van zuster Gabrielle uit een klooster in Dendermonde in 1982. De klacht is ongegrond.

Klagers voeren aan dat de journalist niet waarheidsgetrouw bericht heeft door volgens hen relevante informatie uit het gerechtelijk onderzoek naar de verdwijning van zuster Gabrielle niet of onvoldoende weer te geven. De journalist belicht in de podcast een aantal sporen uit het onderzoek, inclusief het spoor waarnaar klagers in hun klacht verwijzen. Dat spoor komt aan bod in de off-tekst van de journalist, en het komt aan de journalist toe om de relevantie van de verschillende sporen in te schatten en te bepalen hoeveel aandacht hij aan welk spoor besteedt. Dat hij een spoor daarbij meer aandacht geeft dan een ander, betekent niet dat hij niet waarheidsgetrouw zou berichten.

Klagers vermoeden dat de journalist het volgens hen relevante spoor in de podcast opzettelijk en in samenspraak met het parket-generaal achterwege heeft gelaten of geminimaliseerd, maar voeren daarvoor geen enkel bewijs aan. De Raad heeft geen aanwijzingen dat de journalist niet onafhankelijk zou hebben gehandeld of dat er sprake zou zijn van belangenvermenging.

Onafhankelijkheid, belangenvermenging, waarheidsgetrouwe berichtgeving, bronnen, ongegronde verdachtmakingen en beschuldigingen, privacy

Bouzerda tegen HLN.be

Ongegrond

Het artikel gaat over de mogelijke link tussen aanslagen in Antwerpen en Mechelen. Klagers wonen in een huis waartegen een aanslag werd gepleegd. Zij maken verschillende bezwaren tegen het artikel. De klacht is ongegrond.

De journalist maakt aannemelijk dat hij verschillende, van elkaar onafhankelijke en goed geïnformeerde bronnen heeft geraadpleegd en dat hij de informatie die zij hebben verstrekt en de verklaringen die zij hebben afgelegd getrouw heeft weergegeven.

Klager beweert dat de journalist samenspannt met degene die de aanslag heeft gepleegd en dat de dader zijn informatiebron is, maar hij voert daarvoor geen enkel bewijs aan. De Raad heeft geen aanwijzingen dat dit het geval zou of dat de journalist niet onafhankelijk zou hebben gehandeld.

Het artikel criminaliseert of beschuldigt klager en zijn zoon of familie niet van betrokkenheid bij de drugsmaffia, zoals klager voorhoudt. De vermelding dat de zoon in de gevangenis heeft gezeten voor druggerelateerde feiten is geoorloofd en relevant in de context van de berichtgeving.

Er is geen schending van het privéleven. De vermelding van de straatnaam en de publicatie van een foto van een klein stuk van de door de aanslag vernielde voordeur zijn geoorloofd en relevant in de context van de berichtgeving.

Onafhankelijkheid, belangenvermenging, waarheidsgetrouwe berichtgeving, privacy

De Velder tegen Gazet van Antwerpen

Ongegrond

De Velder tegen Nieuwsblad.be

Ongegrond

Het artikel gaat over de doorstart van het magazine Culinaire Ambiance naar een digitale omgeving. Klager maakt bezwaar tegen de vermelding dat Culinaire Ambiance in handen is "van de Antwerpse uitgever Mediageuzen (van de veroordeelde mediaman Maurice De Velder)". De klacht is ongegrond.

Het komt aan de journalist toe om te bepalen wat relevant is in het kader van zijn berichtgeving over de digitale doorstart van het magazine. Beroepsethisch zijn er geen redenen waarom het niet geoorloofd zou zijn om de veroordeling van klager uit 2009 in deze context te vermelden. De vermelding betekent geenszins een inbreuk op het principe van waarheidsgetrouw berichten, zoals klager voorhoudt.

De vermelding van de naam en voornaam van klager betekent geen schending van zijn privéleven. Klager is de enige bestuurder van de vennootschap Mediageuzen, uitgever van Culinaire Ambiance. De vermelding van zijn naam en voornaam in een artikel over een uitgave van Mediageuzen is geoorloofd.

Klager zegt dat de journalist zich heeft laten beïnvloeden door een ex-zakenpartner van klager en doelbewust niet-relevante informatie aan het artikel heeft toegevoegd om hem in een negatief daglicht te plaatsen en te schaden, maar voert daarvoor geen enkel bewijs aan. De Raad heeft geen aanwijzingen dat de journalist niet onafhankelijk zou hebben gehandeld of dat er sprake zou zijn van belangenvermenging.

Onafhankelijkheid, belangenvermenging, transparantie

Casaca tegen Knack.be

Ongegrond

Het artikel gaat over de Brusselse denktank South Asia Democratic Forum (SADF), waarvan Paulo Casaca de oprichter en voorzitter is. De journalist schrijft dat zijn artikel kadert in een wereldwijd onderzoek naar de desinformatie-industrie, gecoördineerd door het journalistencollectief Forbidden Stories. Hij noemt het opmerkelijk dat de vzw SADF weigert publiek te maken wie haar financiers zijn. Hij verwijst in zijn artikel ook naar een rapport van EU DisinfoLab over SADF.

Klager zegt dat het journalistenconsortium Forbidden Stories gefinancierd wordt door een organisatie die ook EU DisinfoLab en een bij Qatargate betrokken ngo financiert, en dat die organisatie afhangt van een financiële constructie op de Kaaimaneilanden waarvan de uiteindelijke financiële bronnen niet worden onthuld. De klacht is ongegrond.

Klager verwijt de journalist gebrek aan transparantie, gebrek aan onafhankelijkheid en belangenvermenging, maar voert daarvoor geen enkel bewijs aan. De Raad heeft geen aanwijzingen dat de journalist niet transparant of niet onafhankelijk zou hebben gehandeld of dat er sprake zou zijn van belangenvermenging.

De journalist stelt in het artikel vragen over de financiering en de geldschieters van SADF. Het is journalistiek verantwoord om daar onderzoek naar te doen en het publiek erover te informeren, ook wanneer dat verder gaat dan wat SADF wettelijk verplicht is om mee te delen.

Plagiaat

Van Imschoot tegen Publi Klavertjevier

Gegron

Klager schrijft als freelance journalist onder meer voor Het Nieuwsblad. Hij zegt dat Publi Klavertjevier plagiaat pleegt in een artikel over de afgeblazen fusieplannen van de gemeente Wetteren en een ander artikel over de pensionering van een schooljuf in de gemeenteschool in Laarne. De klacht is gegron.

In beide artikels van Publi Klavertjevier blijkt dat essentiële onderdelen, inhoudelijke elementen, formuleringen en zinswendingen geparafraseerd of overgenomen zijn uit artikels van klager, terwijl dat op geen enkele manier wordt vermeld. De artikels worden uitsluitend gedragen door de artikels van klager. Een specifieke bronvermelding in de artikels zou in deze gevallen niet volstaan. Daarom concludeert de Raad dat er in beide gevallen sprake is van plagiaat en dat de aanpak van Publi Klavertjevier niet strookt met artikel 18 van de Code.

© Photo News / Persconferentie van de Oekraïense president Zelenski in Kiev, één jaar na de Russische invasie (Kiev – 24/02/2023)

Nieuwe leden in de Raad voor de Journalistiek

Het Bestuursorgaan heeft in de loop van 2023 zes nieuwe leden benoemd in de Raad voor de Journalistiek.

Met ingang van 6 maart 2023:

- Liesbeth Van Cauwenbergh, toenmalig chef redactie Goed Gevoel (DPG Media) (lid van maart tot juni, toen ze DPG Media verliet)
- Tom Van de Vreken, woordvoerder Ziekenhuis Netwerk Antwerpen
- Ann Verlinden, docent en onderzoeker Hogeschool Thomas More

Met ingang van 1 januari 2024:

- Jörgen Oosterwaal, directeur De Morgen en Humo (DPG Media)
- Eva Van Driessche, hoofdredacteur Flair en De Zondag Magazine (Roularta Media Group)
- Eva Dumon, wetenschappelijk medewerker Vlaams Expertisecentrum Suïcidepreventie (UGent)

An Brouckmans, Jacques Sys, Lieve Ketelslegers en Evi Werkers verlieten de Raad. Raadslid Paul Geerts overleed op 18 oktober 2023.

Raadslid en gewezen secretaris-generaal en ombudsman Flip Voets overleed op 31 januari 2024.

Selectie secretaris-generaal en ombudsman

Voormalig journalist Sofie Demeyer wordt de nieuwe secretaris-generaal en ombudsman van de Raad voor de Journalistiek. Ze is in het najaar van 2023 geselecteerd uit een lijst van elf kandidaten. Ze zal Pieter Knapen opvolgen, die op 1 juli 2024 met pensioen gaat.

Sofie
Demeyer

Sofie Demeyer werkte 28 jaar bij de VRT (1992-2020), waarvan 18 jaar als gerechtsverslaggever. Daarna ging ze korte tijd aan de slag als woordvoester van de minister van Binnenlandse Zaken en vervolgens van Advocaat.be/Orde van Vlaamse Balies. Ze studeerde rechten en communicatiewetenschappen en volgde ook een opleiding bemiddeling. Ze is erkend bemiddelaar in familiale zaken.

JOURNALISTEN

- Ivan CORNELISSEN, *chef eindredactie De Tijd*
- Steven DE BOCK, *journalist Het Nieuwsblad*
- Lucie DE ZUTTER, *hoofdredacteur AVS Oost-Vlaamse Televisie*
- Philip HEYMANS, *journalist VRT NWS*
- Jan LIPPENS, *freelance journalist Knack*
- Luc MICHIELS, *nieuwsmanager Belga*
- Stefaan MICHIELSEN, *journalist De Tijd*
- Jean-Paul MULDER, *freelance journalist Knack Weekend en De Morgen*
- Jonas MUYLELAERT, *journalist en hoofd onderzoeksceel News City*
- Faroek ÖZGÜNES, *journalist VTM*
- Hubert VAN HUMBEECK, *gepensioneerd journalist*
- Ine RENSON, *journalist De Standaard*

MEDIA

- An BROUCKMANS, *hoofdredacteur Feeling/Gael*
- Jo BUGGENHOUT, *chef buitenland en deontologie VTM Nieuws*
- Frederik DE SWAEF, *hoofdredacteur Gazet van Antwerpen*
- Kristof DEMASURE, *woordvoerder SBS en Woestijnvis (Telenet)*
- Marc DUPAIN, *general manager We Media*
- Marian KIN, *redactiemanager en culinair journalist De Morgen*
- Saskia LAURENT, *adjunct-hoofdredacteur Belga*
- Tim PAUWELS, *coördinator binnenland VRT NWS*
- Ine PHILIPPE, *redacteur VRT NWS*
- Geert STEURBAUT, *secretaris-generaal Mediahuis*
- Karen VAN BRABANT, *bedrijfsjurist DPG Media*

PUBLIEK EN SAMENLEVING

- Anouk DEVENYNS, *voorzitter Nederlandstalige ondernemingsrechtbank Brussel*
- Peter MARX, *advocaat*
- Steve PAULUSSEN, *hoogleraar Universiteit Antwerpen*
- Ike PICONE, *hoofddocent Vrije Universiteit Brussel en Unit Lead imec-SMIT-VUB*
- Leen UYTERHOEVEN, *corporate communication and public affairs NMBS*
- Tom VAN DE VREKEN, *woordvoerder Ziekenhuis Netwerk Antwerpen*
- Sarah VAN LEUVEN, *hoofddocent Universiteit Gent en directeur Center for Journalism Studies*
- Ann VERLINDEN, *docent en onderzoeker Hogeschool Thomas More*
- Flip VOETS, *gewezen ombudsman Raad voor de Journalistiek (overleden op 31/01/2024)*
- Heidi WAEM, *advocaat*
- Rafike YILMAZ, *chief communication and brand officer bpostgroup*

SECRETARIS-GENERAAL

- Pieter KNAPEN

ADMINISTRATIEF SECRETARIAAT

- Viviane DE COCK

© Photo News / Cameraman in het Molineux Stadion tijdens de Premier League wedstrijd Wolverhampton – Chelsea (Wolverhampton – 24/12/2023)

**Raad voor de Journalistiek:
de media worden er beter door**

IPC – Résidence Palace 3/217 – Wetstraat 155 – 1040 Brussel

Tel. +32 2 230 27 17 – www.rvdj.be – info@rvdj.be

vzw Vereniging van de Raad voor de Journalistiek – RPR Brussel – 478.539.701

Verantwoordelijke uitgever: Pieter Knapen, Wetstraat 155, 1040 Brussel